

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ
HUMAN RIGHTS ASSOCIATION
KOMELEYA MAFÊN MIROVAN

Necatibey Cad. 82/11-12, Kızılay/Ankara

T: +90 312 230 35 67-68-69

F: +90 312 230 17 07

E-mail: posta@ihd.org.tr

www.ihd.org.tr

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ

İSKENDERUN ŞUBESİ

HATAY ÇOCUK HAPİSHANESİ İNSAN HAKLARI İHLALLERİ

İNCELEME VE TESPİT RAPORU

3 Mart 2026

KONU

İnsan Hakları Derneği İskenderun ve Hatay şubelerine Hatay Çocuk Hapishanesi'nde yaşanan hak ihlalleri ile ilgili çok sayıda başvuru yapılmıştır. Hatay Çocuk Hapishanesi'nde bulunan çocuklarla ilgili basında ve mecliste de hak ihlalleri konusunda haberlerin artış göstermesi nedeniyle, şubemiz Hapishane Komisyonu tarafından ilgili hapishaneye 25/02/2026-02/03/2026 tarihlerinde ziyaret ve 16 çocukla görüşme gerçekleştirilmiştir. Çocuk mahpuslar ile gerçekleştirilen görüşmelerde birçok kategorik konuda insan hakları ihlallerinin yaşandığı gündeme gelmiş ve heyetimiz söz konusu ihlallere ilişkin inceleme ve tespit çalışmalarında bulunmuştur.

HEYETİN OLUŞUMU ve AMAÇ

Hatay Çocuk Hapishanesi'nde bulunan çocuk mahpusların avukatları, hak örgütleri ve aileleri, şahsen ya da mektup, e-posta, telefon ve benzeri iletişim kanalları aracılığıyla şubemize başvuruda bulunarak, söz konusu hapishanede yaşanan sistematik hak ihlalleri hakkında bilgi vermiştir. Şubemize yapılan başvurularda yer alan iddiaların vahamet arz etmesi nedeniyle, söz konusu iddiaların yaşandığı hapishanede bulunan çocuk mahpuslar ziyaret edilerek şikâyet konusu iddialara ilişkin inceleme ve tespit çalışmalarında bulunmak amacıyla bir heyet oluşturma kararı alınmıştır.

Heyette İHD İskenderun Şube hapishane komisyonu sözcüsü Av. Mehtap Sert ile şube hapishane komisyonu üyesi Av. Mizgin Doğan ve Hatay Kadın ve Çocuk Hakları Komisyonu üyesi Av. Çağla Durmaz yer almıştır.

HATAY ÇOCUK HAPİSHANESİ

Hatay Çocuk Hapishanesi'nde 16 çocuk mahpusla yapılan görüşmelerde mahpuslar tarafından:

- Nakil sürecinde yolculuğun uzun ve ağır koşullarda gerçekleştiği, ekmek dışında yemek verilmediği, ihtiyaç molasının yalnızca bir veya iki kez kullanıldığı, naklin havasız, soğuk ve kafes benzeri bir araçla yapıldığı,
- Kuruma kabul sırasında fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kaldıkları, inandıkları değerlere sürekli hakaret edildiği,
- Parmak izi işleminin ardından çıplak aramaya maruz bırakıldıkları, arama sırasında zıplamalarının istendiği, bu suretle onur kırıcı muameleye ve hakaretlere maruz kaldıkları,
- Geçici koğuşta su ve musluk bulunmayan, camı kırık bir odada tek battaniye ile tutuldukları,
- Taleplerine koğuş kapılarının tekmelenmesi ve hakaret içeren ifadelerle karşılık verildiği,
- Battaniye ve yastıkların yere atılarak verildiği, nevresim sağlanmadığı, mevcut nevresimlerin ise aşırı kirli olduğu ve değiştirilmediği,
- Yemeklerin yetersiz olduğu, oruç tutmalarına rağmen az miktarda yemek verildiği, adli koğuşlara verilen tatlı, kefir ve benzeri ek ürünlerin kendilerine verilmediği,
- Kantin alışverişlerinin ihtiyaçlarını karşılamaya yetmediği,

- Yemeklerin kaplar içerisinde verildiği, ancak ekmek, meyve ve kantinden alınan ürünlerin yere atılarak teslim edildiği,
- Psikolog ile yalnızca bir kez görüştürüldükleri, bu görüşmenin de anket formu doldurmaktan ibaret olduğu, ihtiyaç bulunmasına rağmen personel yetersizliği gerekçesiyle psikolog taleplerinin reddedildiği,
- Din görevlisi ile birden fazla kez görüştürüldükleri, ancak taleplerinin karşılanmadığı; su bulunmadığı için abdest alamadıkları,
- Revir taleplerinin ilk başvuruda reddedildiği, ancak ikinci veya üçüncü başvuruda kabul edildiği; muayeneden haftalar sonra ilaçların teslim edildiği,
- Düzenli kullanmaları gereken ilaçların kendilerine verilmediği,
- Şeker hastası olduğunu belirten bir çocuğa, kan testi yapılmadığı gerekçesiyle diyet yemeği verilmediği,
- Kendi aralarında Kürtçe konuştukları için azarlandıkları,
- Sabah saat 07.00'den gece 23.00'e kadar odalarına giremedikleri ve 'avlu' olarak adlandırılan ortak alanda tutuldukları,
- Haftanın üç günü kahvaltı verilmediği, kahvaltı verildiğinde ise yalnızca bir simit veya poğaçayla yetinmek zorunda bırakıldıkları,
- Boncuk, müzik ve Kur'an kursu gibi taleplerinin, isnat edilen suç nedeniyle reddedildiği; ret gerekçelerinde kendilerinin "terörist" olarak tanımlandığı,
- Görüntülü görüşme hakkından yararlanılmadıkları,
- Başka bir koğuştayken yaşanan kavga gerekçe gösterilerek televizyonlarının alındığı,
- Başka bir koğuştayken sıcak su atılması olayı gerekçe gösterilerek kendilerine semaver verilmediği ve bu nedenle çay içemedikleri,
- Kurumda iki adet çamaşır makinesi bulunmasına rağmen kendilerine bunların bozuk olduğunun söylendiği,
- Tuvalet taleplerinin derhal karşılanmadığı, ortalama yirmi dakika sonra sayım sırası verilerek tuvalete gidebildikleri ve dönüşte yeniden sayım sırasına sokuldukları,
- Sabah ve akşam sayımı yaptırıldığı, sayım sırasında askerî düzende bağırarak zorunda bırakıldıkları,
- Banyo için yeterli sıcak su bulunduğu, ancak odada yalnızca tek battaniye verilmesi nedeniyle üşüdükleri,
- Haftada iki gün yarım saat süreyle futbol ve basketbol oynamak üzere dışarı çıkarıldıkları, ancak hafta sonlarında havalandırmada uyumak istedikleri için bu imkândan yararlanamadıkları,
- Başka hapishanelerden nakledilen çocuk mahpusların IŞİD mensuplarıyla aynı alana yerleştirildikleri ve bu nedenle tehdit edildikleri aktarılmıştır.

TESPİTLER

Heyetimiz tarafından Hatay Çocuk Hapishanesi'nde bulunan çocuk mahpuslarla yapılan görüşmeler neticesinde şu tespitlerde bulunulmuştur:

- 1- Hapishane girişinde ve koğuşlarda, hapishane yönetiminin çocuk mahpuslarla kurduğu iletişim ve uygulama biçiminin işkence ve kötü muamele yasağıyla bağdaşmadığı heyetimizce tespit edilmiştir. Fiziksel ve psikolojik şiddetin süreklilik gösterdiği; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 3. ve 13. Maddeleri, Anayasa, Çocuk Koruma Kanunu ve Çocuk Hakları Evrensel Bildirisi'nde yer alan güvencelere rağmen çocuk mahpuslara sıklıkla “terörist” ve “lan” şeklinde hitap edildiği, inandıkları değerlere yönelik hakaret içerikli ifadeler kullanıldığı belirlenmiştir. Ayrıca lavabo ihtiyaçlarının dahi askeri bir disiplin anlayışıyla sınırlandırıldığı anlaşılmıştır. Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde, işkence ve kötü muamele yasağının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.
- 2- Ergenlik ve gelişim çağındaki çocuklara çıplak aramanın dayatılması, çocukların psikolojik ve duygusal gelişimini sekteye uğratmaktadır. Bedeniyle henüz barışık olmayan çocuğa çıplak halde fiziksel şiddet uygulanması ise ağır travmatik sonuçlar doğurmaktadır. Heyetimiz söz konusu uygulamaların Çocuk Koruma Kanunu'na açıkça aykırı olduğunu tespit etmiştir.
- 3- Hijyen koşullarının sağlanmaması nedeniyle çocukların yüzlerinde sivilce ve yaralar oluştuğu, gözlerinde kanlanma meydana geldiği ve çoğunda diş sağlığına ilişkin sorunlar ortaya çıktığı anlaşılmıştır. Revir taleplerinin zamanında karşılanmadığı, reçete edilen ilaçların ise haftalar sonra temin edilmesi nedeniyle sağlık sorunlarının ağırlaştığı tespit edilmiştir. Heyetimizce sağlık hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.
- 4- Çocukların kişisel gelişimlerini destekleyecek boncuk, müzik ve ahşap gibi hobi faaliyetleri ile berberlik gibi meslek edindirme kurslarına katılımı, suç tipi gerekçe gösterilerek engellenmektedir. Çocuğun üstün yararı ilkesi uyarınca, içinde bulundukları süreci en az zararla geçirmelerini sağlayacak koşulların oluşturulması gerekirken, çocuklara yetişkinlere özgü bir infaz yaklaşımıyla muamele edildiği görülmüştür. Bu nedenle, heyetimizce kötü muamele ve ayrımcılık yasağının ihlal edildiği tespit edilmiştir.
- 5- Çocukların gelişim çağında bulundukları gerçeği dikkate alınmaksızın yetersiz yemek verildiği, ayrıca oruç tutan çocukların özel durumlarının da gözetilmediği anlaşılmıştır. Bunun yanında, adli mahpuslara daha fazla yemek ve ek ürün sağlanırken, siyasi mahpuslara daha az çeşitli ve daha az miktarda yemek verildiği ifade edilmiştir. Adli mahpusların çamaşır makinesinden yararlanabildikleri, buna karşılık siyasi mahpuslara makinenin bozuk olduğu söylenerek bu imkândan mahrum bırakıldıkları da aktarılmıştır. Heyetimizce, söz konusu uygulamaların ayrımcılık ve kötü muamele yasağının ihlali niteliğinde olduğu değerlendirilmiştir.

- 6- Çocuk mahpusların ailelerinden kilometrelerce uzaklıktaki hapisanelerde tutulmalarına rağmen kendilerine görüntülü görüşme imkânı tanınmadığı tespit edilmiştir. Heyetimizce, bu uygulamanın ayrımcılık yasağına aykırılık teşkil ettiği değerlendirilmiştir.
- 7- Ceza hukukunun herkesin yalnızca kendi eyleminden sorumlu tutulacağına ilişkin emredici ilkesine karşın, başka koğuşlarda meydana gelen olaylar gerekçe gösterilerek çocuk mahpusların televizyonlarına ve semaverlerine el konulduğu tespit edilmiştir. Ayrıca kurslara katılım izni verilmeyen çocuk mahpusların günün önemli bir bölümünü üstü kapalı ancak yataksız ‘avlu’ olarak adlandırılan alanda geçirmek zorunda bırakıldıkları anlaşılmıştır. Bu uygulamaların çocukların kendilerini onarma ve topluma yeniden kazandırılma süreçlerini engellediği; çocuğun üstün yararı ilkesini gözetmeyen bu yaklaşımın çocuklar üzerinde şiddet niteliğinde sonuçlar doğurduğu değerlendirilmiştir. Heyetimizce, Çocuk Koruma Kanunu ve Çocuk Hakları Evrensel Bildirisi kapsamında korunan hakların ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.
- 8- Çocuk mahpusların dinî vecibelerini yerine getirmelerini mümkün kılacak koşulların sağlanmadığı, aksine ibadetlerini yerine getirmelerini zorlaştıran uygulamalara başvurulduğu tespit edilmiştir. Su ve musluk bulunmayan odalarda namaz kılmak zorunda bırakılan çocukların abdest alma imkânından yoksun bırakıldığı; oruç tutan çocuklara yetersiz yemek verildiği ve sahur için uyandırılmadıkları anlaşılmıştır. Ayrıca din görevlisinin de çocukların taleplerine karşılık vermediği belirtilmiştir. Heyetimizce, söz konusu uygulamaların din ve vicdan özgürlüğünü ihlal ettiği sonucuna varılmıştır.
- 9- Klostrofobisi bulunan ve tek başına uyuyamadığı için günlerdir koğuşunda uyumayan çocukların bulunmasına rağmen, psikolojik destek ihtiyacının görmezden gelindiği tespit edilmiştir. Gelişim çağındaki çocuklara daha hassas ve koruyucu bir yaklaşım gösterilmesi gerekirken, depresyon nedeniyle personel yetersizliği bulunduğu gerekçe gösterilerek taleplerin reddedildiği anlaşılmıştır. Heyetimizce, söz konusu uygulamaların sağlık hakkını ve çocuğun manevi bütünlüğünün korunması hakkını ihlal ettiği sonucuna varılmıştır.
- 10- Çocuk mahpusların adli mahpuslarla aynı ortamda bulundurulmaması gerekirken, cihatçı silahlı örgüt (İŞİD) mensuplarıyla aynı koğuşa yerleştirildikleri ve bu suretle tehdit altında bırakıldıkları tespit edilmiştir. Heyetimizce, bu durumun yaşam hakkı ile maddi ve manevi bütünlüğün korunması hakkının ihlali niteliğinde olduğu değerlendirilmiştir.

ÖNERİLER

Hatay Çocuk Hapishanesi’nde yapılan görüşmeler neticesinde heyetimizce tespit edilen sorunlara ilişkin önerilerimiz:

1. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 11. Maddesi uyarınca, çocuklara yönelik infaz rejiminin cezalandırmadan ziyade eğitim, rehabilitasyon ve topluma yeniden kazandırma amacı taşımaktadır. Nitekim 12-18 yaş aralığındaki suça sürüklenen çocukların, yetişkinlerden ayrı olarak eğitim odaklı çocuk kapalı ceza infaz kurumlarında veya çocuk eğitim evlerinde tutulacağını öngören yasal düzenleme, çocuklara yetişkin muamelesi yapılmasını açıkça yasaklamaktadır. Ancak yasanın bu emredici hükmüne rağmen, çocukların rehabilitasyonuna katkı sağlayacak kurslara katılımlarının engellendiği tespit edilmiştir. Bu nedenle, çocuğun üstün yararı ilkesi gözetilerek çocukların meslek edindirme ve hobi kurslarına erişimlerinin sağlanması gerekmektedir.
2. Çocuk mahpusların sağlık hizmetlerine erişim hakkının güvence altına alınması, koruyucu sağlık hizmetlerine öncelik verilmesi ve sağlık sorunu bulunan çocukların tedavi olanaklarından etkin biçimde yararlanabilmeleri için gerekli tüm önlemlerin alınması gerekmektedir. Özellikle göz rahatsızlıkları gibi kalıcı hasar ve engellilik riski doğurabilecek durumlarda, revir taleplerinin haftalarca karşılanmaması ve reçete edilen ilaçların yine haftalar sonra verilmesi kabul edilemez niteliktedir ve bu tür gecikmelerin önlenmesi gerekmektedir. Şeker hastalığı gibi özel diyet gerektiren durumlarda ise sevk işlemleri derhal gerçekleştirilemiyorsa, çocuğun beyanı esas alınarak gecikmeksizin uygun diyet yemeği sağlanmalıdır. Ayrıca, mahpusların sağlığa erişim bakımından dezavantajlı konumda bulunmaları ve hapisane koşulları da gözetilerek, hastane randevularında öncelikli gruplar arasında değerlendirilmelerine yönelik Sağlık Bakanlığı tarafından gerekli düzenlemelerin yapılması önem taşımaktadır. Bunun yanında, ilgili kurumun bir çocuk hapisanesi olduğu dikkate alınarak Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın sürece etkin biçimde dâhil olması sağlanmalı; çocuklara ilişkin koruma ve destek mekanizmalarının iş yükü gibi gerekçelerle zayıflatılmasının önüne geçecek kurumsal yapılanmalar da değerlendirilmelidir.
3. Görüntülü görüşme, televizyon, çamaşır makinesi, kurs ve semaver gibi imkânların adli mahpuslara tanınmasına karşın siyasi mahpuslara sağlanmadığı; ayrıca yemek miktarı ve çeşitliliği bakımından da ayrımcı uygulamalara başvurulduğu tespit edilmiştir. Anayasa'nın 10. Maddesinde güvence altına alınan eşitlik ilkesi, Çocuk Hakları Sözleşmesi, çocuk haklarına ilişkin ulusal ve uluslararası düzenlemeler ile AİHS'in 14. Maddesinde yer alan ayrımcılık yasağı uyarınca, tüm mahpuslar bakımından eşitliği sağlayacak gerekli yasal ve idari düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Adalet Bakanlığı'nın da bu sürecin etkin biçimde takipçisi olması önem taşımaktadır.
4. Ailelerinden uzak hapisanelerde tutulan çocuk mahpusların, ailelerine yakın kurumlara sevk taleplerinin kabul edilmesi zorunludur. Zira mahpusların ailelerinden uzak yerlerde tutulması, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkını doğrudan etkileyen bir müdahale niteliğindedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de Avşar ve Tekin/Türkiye kararında (Başvuru No: 19302/09 ve 49089/12, 17.09.2019), ailelerinden uzak hapisanelere nakledilen mahpusların, aileleri tarafından uzaklık, sağlık durumu veya maddi yetersizlikler nedeniyle ziyaret edilememesi

karşısında, aileye yakın bir kuruma nakil taleplerinin somut koşullar değerlendirilmeden reddedilmesini AİHS'in 8. Maddesi kapsamında ihlal olarak kabul etmiştir. Bu nedenle, çocuk mahpusların aile bağlarını koruyacak biçimde ailelerine yakın hapishanelere sevk edilmeleri sağlanmalıdır.

5. Çocuk mahpuslara yönelik insanlık dışı, aşağılayıcı ve onur kırıcı uygulamalara derhal son verilmelidir. Bu kapsamda, hapishaneye ilk girişte uygulanan çıplak arama, ayakta sayım, ek battaniye verilmemesi ve infaz koruma memurlarının çocuk mahpuslara yönelik kötü muamele niteliği taşıyan davranışları terk edilmelidir. Nitekim 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 2/2. Maddesinde, 'ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazında zalimane, insanlık dışı, aşağılayıcı ve onur kırıcı davranışlarda bulunulamaz' hükmüne yer verilerek infazın temel ilkeleri açıkça belirlenmiştir. Bu nedenle, infazın temel ilkelerine ve insan haklarına aykırı nitelik taşıyan söz konusu uygulama ve davranışlara son verilmesi zorunludur.
6. Çocuk hapishanelerinde sunulan yemeklerin çocukların gelişim çağında oldukları gözetilerek besin değeri yüksek, yeterli miktarda ve günlük iye bedelini karşılayacak nitelikte olması gerekmektedir. Çocuk mahpusların sağlıklı, yeterli ve dengeli gıdaya erişim hakkının güvence altına alınması devletin yükümlülüğüdür. Zira hapishaneler, devletin gözetim ve denetimi altında bulunan tutulma yerleri olup, mahpusların buradaki haklarının korunması ve geliştirilmesi devletin sorumluluğu altındadır. 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nde insan hakkı olarak tanınan gıda hakkı, Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nde de güvence altına alınmıştır. Türkiye'nin taraf olduğu bu sözleşme uyarınca, devletlerin herkesin gıda hakkı ve yeterli beslenme hakkı bakımından gerekli önlemleri alması gerekmektedir. Bu nedenle, çocuk mahpusların sağlıklı, yeterli ve dengeli beslenebilmesi için gerekli tüm tedbirlerin alınması zorunludur. Ayrıca vegan, vejetaryen veya özel diyet talep eden mahpusların taleplerinin Anayasa Mahkemesi'nin Şehmus Özsubaşı kararı (B. No: 2013/2582, 03.03.2016) da gözetilerek karşılanması gerekmektedir.
7. Çocuk mahpusların temiz ve hijyenik yatağa, battaniyeye ve nevresime erişimi, sağlık hakkı ile kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının bir gereğidir. Devlet, gözetimi ve denetimi altındaki çocuk mahpusların temiz, sağlıklı ve insan onuruna uygun barınma koşullarına erişimini sağlamakla yükümlüdür.
8. Hapishane kantininde sunulan ürünlerin fiyatları piyasa koşulları gözetilerek yeniden düzenlenmeli, ürün çeşitliliği ise çocuk mahpusların temel ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde artırılmalıdır. Bu kapsamda kantinlerin kâr esaslı işletilmemesi, ürün fiyatlarının mahpusların alım gücü dikkate alınarak belirlenmesi ve ihtiyaçları karşılayabilecek yeterlilikte çeşitlilik sunulması gerekmektedir. Ayrıca, hiçbir geliri bulunmayan çocuk mahpusların Aile ve Sosyal

Hizmetler Bakanlığı tarafından sağlanan sosyal destek ve ödeneklerden yararlanđırılması sağlanmalıdır.

9. Farklı suç tiplerinden tutulan çocuk mahpusların aynı hapishane içinde veya aynı koridorda bulunan odalarda barındırılmaları, güvenlik açısından ciddi riskler doğurmaktadır. Bu nedenle idarenin gerekli düzenlemeleri yaparak söz konusu uygulamaya son vermesi gerekmektedir. Ayrıca, farklı siyasi gruplara mensup çocuk mahpusların geçici süreyle dahi aynı koğuşlarda tutulmasının engellenmesi zorunludur.

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ İSKENDERUN ŞUBESİ HAPİSHANE KOMİSYONU